

foto's Ciska van Geer

Van protest naar samenwerking

Recreanten en natuurbeheerders op het wad

Ooit ontstond Vereniging De Wadvaarders als protestgroep tegen een dreigend verbod op droogvallen. Actie ging echter langzaam over in polderen. Nu werkt de vereniging samen met natuurbeheerders aan één kaart van de Waddenzee waarin de natuurbelangen en vaarrecreatiebelangen geïntegreerd worden.

— Kor Wijngaarden (voorzitter Wadvaarders)

> IN DE TACHTIGER JAREN van de vorige eeuw was er van meerdere kanten de inzet om een hek (letterlijk, of op zijn minst figuurlijk) te plaatsen om de hele Waddenzee. Overheden, Waddenvereniging en natuurorganisaties waren het daar destijds over eens. Erger nog, er dreigde een verbod op droogvallen (zie kader) te komen, waarbij je nog slechts binnen een smalle strook van 200 meter van de betonde (dwz gemarkeerde) vaargeul zou mogen droogvallen. Dus geconcentreerd op nog geen 10% van het natte Wad en, bovendien, daar waar zich vaak vogels en zeehonden ophouden. Dus inhoudelijk was het ook een vreemde regeling. Tegen die achtergrond is te verklaren dat in 1991 de Vereniging Wadvaarders opgericht werd, in eerste instantie als actiegroep, nu een vereniging met 1200 leden die de belangen behartigt van watersporters die met respect voor de kwetsbare natuur op de Waddenzee varen, ankeren en droogvallen. In 1992 werd – als actie – drooggevallen op de Dellewal (Terschelling) en in 1993 werd een bezetting van de Engelsmanplaat georganiseerd, dit om het droogvallen op het wad, als activiteit die hoort bij het wadvaren, te behouden. Het verbod was al niet meer tegen te houden. Maar in het verlengde van de actie kwam wel een sterke lobby in Den Haag op gang. Dat leidde er toe dat de 200 meter-regeling werd voorzien van een gedoogparagraaf: Als er geen exces plaatsvond, mocht je ook buiten die 200 m droogvallen. Deze exces- of gedoogregeling was weliswaar broos, want juridisch niet waterdicht, maar hield in de praktijk van het wadvaren gedurende de jaren negentig goed stand. Niet verstorend gedrag, bijvoorbeeld door de Wadvaarders, werd gedoogd; zij konden er dus wel mee leven.

Droogvallen

Droogvallen is bij vloed ankeren op een ondiepe plaats en dan bij eb door het lager wordende water vast komen te zitten, op de zandplaat. Dit was vroeger gebruikelijk bij vissers in de Waddenzee, om onderhoud te doen aan de boot (platbodem) en om zeebanket te verzamelen. Nu gebeurt het vooral met recreatieve doelen. Slechts 10% van de recreatievaarders, vooral leden van de Vereniging De Wadvaarders, vallen droog, de resterende 90% varen van het zuiden naar het noorden en omgekeerd, via betonde routes, en vallen niet droog. Om schade aan natuur door het droogvallen te beperken werken de Wadvaarders met een erecode.

Gedragsregels

Om aan een ieder duidelijk te maken dat wij

het met de waddennatuur goed voor hadden, stelden wij een tiental gedragsregels op. Inhoudelijk lijken die veel op de regels uit de Erecode voor Wadliefhebbers (zie kader pagina 40) zoals wij die thans kennen. Verschil is, dat die gedragsregels destijds eenzijdig door de Wadvaarders werden vastgesteld en geen algemene geldigheid hadden. Toch was het wel een signaal aan allen die het maar wilden horen, binnen en buiten de vereniging: zo doen we het op het Wad! Ook op kaarten is deze ontwikkeling te zien. Op de kaart van 1981 staan nog geen groene hekjes, de kaartsymbolen, die aangeven, waar je niet mag varen. Overal kon je varen en droogvallen. Op de kaart van 1986 zijn gebieden als de Richel en Oostpunt van Terschelling afgesloten. Ook de beide Rottums zijn dan gesloten voor publiek. De wettelijke basis voor deze afsluitingen was en is de Natuurbeschermingswet, destijds artikel 17, tegenwoordig artikel 20.

In de jaren negentig werden jaarlijks de afsluitingen door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (LNV) vastgesteld, maar wel na een goed inhoudelijk overleg met de Wadvaarders. In het Toeristisch Overleg Waddenzee werden niet alleen de aspecten van natuurbescherming besproken, maar werden ook de nautische en recreatieve argumenten meegewogen. We kwamen toen constructief en voor ieder bevredigend tot een pragmatische oplossing voor het voormalige Smeriggat en voor het Poepegat (NO van Lauwersoog); in beide gevallen speelde de natuurwens om het gebied te sluiten en de recreatiewens om het gebied bereikbaar, respectievelijk bevaarbaar te houden. In goed overleg werd er een smalle doorgang behouden. Deze besluiten kwamen tot stand zonder een formele procedure en soms ook met maar weinig telgegevens. Men wist elkaar te vinden: polderen!

Breed draagvlak

Rond 2000 werd de excesregeling na een onbenullig incident bij Harlingen door ambtenaren ter zijde geschoven, en daarmee was de dreiging om terug te moeten naar de 200 meter-regeling. Om dit te voorkomen werd de erecode ontwikkeld en ondertekend door verschillende overheden en belangenorganisaties. De proef met de erecode van 2003 tot 2006 maakte het mogelijk, in afwijking van de bestaande wet- en regelgeving, ook buiten 200 m van de betonde en vaargeulen droog te vallen, mits de droogvaler zich hield aan de overeengekomen erecode. Tijdens de proef zijn door overheden, natuurorganisaties en gebruikers volgens een vast format gegevens verzameld over het droogvallen op de Waddenzee. Op basis van deze gegevens

is de proef elk jaar geëvalueerd. Na vier jaar (eind 2007) is de eindevaluatie verschenen en is de proef positief afgesloten. In die tijd werd er in het Toeristisch Overleg Wadden jaarlijks overlegd over afsluitingen, waarbij de recreatiewensen daadwerkelijk werden meegewogen.

Vervolgens is op initiatief van de Waddenprovincies (Noord-Holland, Friesland en Groningen), een convenant opgesteld tussen Rijk, Waddenprovincies, Wadgemeentes, natuurorganisaties en Waddenrecreanten. Dit convenant bouwt voort op de teneur uit de erecode, namelijk: als de recreanten zich op het wad netjes gedragen, dan is er meer mogelijk. Daarmee is de kwalitatieve benadering geïntroduceerd, waarin respect voor de natuur centraal staat. Dit convenant telt een twintigtal uitvoeringsprojecten, zoals voorlichting, educatie, gastheerschap aan recreanten, havenuitbreiding, monitoring en handhaving. Het Convenant Vaarrecreatie werd uiteindelijk ondertekend door 27 partijen, bestaande uit overheden, natuurorganisaties en vaarrecreantenorganisaties.

Doorn in het oog

Als één van de uitvoeringsprojecten van het convenant werd de 'Leidraad voor het aanwijzen van artikel 20-gebieden' (af te sluiten gebieden) opgesteld. Het ministerie van LNV werd hiervoor de verantwoordelijke partij. In deze leidraad werd vastgelegd dat LNV de afsluitingen steeds deugdelijk moet motiveren en onderbouwen. Tot op de dag van vandaag bestaat er discussie over de wijze waarop die leidraad gehanteerd wordt en zou moeten worden. Vooral het afgesloten houden van gebieden voor zeehonden in een tijd dat die populatie steeds maar groeit, is een doorn in het oog van de Wadvaarders, zeker als daarmee nautische belangen of dringende wensen worden geblokkeerd. Hoogwatervluchtplaatsen voor vogels worden door de Wadvaarders uiteraard gerespecteerd.

Ook het voorlichtingsproject 'Ik pas op het Wad' (www.ikpasophetwad.nl) is één van de uitvoeringsprojecten van het convenant en werd door de deelnemers hiervan in 2009 geïntroduceerd. De kern hiervan is voorlichting en bewustwording. De eerder genoemde Erecode is hierin een essentieel middelpunt. Als uitvloeisel van de Europese Vogel- en Habitat Richtlijn vormt het Convenant ook een belangrijk aspect in het ontwikkelen van het beheerplan voor de Waddenzee. Bij het ontwikkelen van dit beheerplan vormt de beoordeling van de effecten van het bestaand gebruik op het realiseren van de natuurwaarden een belangrijk onderdeel.

Pact van Rede

Het convenant en de leidraad zijn in 2012 met de betrokken organisaties geëvalueerd. De officiële uitkomst is nog niet gepubliceerd. Vooruitlopend daarop zijn er wel enkele voorlopige indrukken te melden: de druk op het Waddengebied als gevolg van de vaarrecreatie lijkt niet te zijn toegenomen en het actief werken aan bewustwording blijkt tot beter gedrag te leiden bij de vaarrecreanten. Wel zijn er andere vormen van verstoring waargenomen, waaronder snelvaartboten, robbentochten en vliegbewegingen, die nog niet in het convenant zijn benoemd.

Het convenant heeft een belangrijke rol gespeeld in de versterking van het onderlinge begrip en samenwerking tussen natuur- en vaarrecreatieorganisaties. De afstand tot de overheid is in de ogen van de natuur- en vaarrecreatieorganisaties nog niet wezenlijk kleiner geworden. In het verlengde hiervan werd op gezamenlijk initiatief van de Wadvaarders, het Watersportverbond, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten in 2009 het Pact van Rede opgericht. Samen vormen deze partijen de

initiatiefgroep die invulling wil geven aan een langdurig samengaan van natuur en recreatie op de Waddenzee.

Momenteel wordt er door partijen hard gewerkt aan de inventarisatie van de afzonderlijke wensen en ideeën van beide partijen. Na deze afzonderlijke inventarisaties gaan partijen met elkaar in gesprek om al overleggende gezamenlijk tot één kaart van de Waddenzee te komen waarin de natuurbelangen van de kwetsbare gebieden en de vaarrecreatiebelangen geïntegreerd samenkomen. Dit proces wordt ondersteund door wetenschappers en deskundigen om de ecologische en recreatieve betekenissen te duiden, met voldoende aandacht en tijd voor het begrijpen van elkaars visies, beelden en wensen.

De gezamenlijke kaart en de bijbehorende spelregels zijn eind 2012 gereed en vormen de basis voor het overleg met de overheid om het ontwikkelde Wadperspectief te realiseren.<

*Kor Wijngaarden, kwk@kwijngaarden.nl
www.wadvaarders.nl*

Uit de Erecode voor Wadliefhebbers:

- Val niet te lang achter elkaar op dezelfde plaats droog: maximaal twee of drie tijen,
 - Blijf uit gebieden die gesloten zijn op grond van artikel 20 Natuurbeschermingswet
 - Niet met onnodig motorgeweld proberen los te komen
 - Vaar zonder hoge hekgolven
 - Gebruik geen onnodige felle verlichting
 - Gooi geen afval overboord
 - Niet aan het schip werken met verf, olie, diesel, oplosmiddelen
 - Ga pas van boord als fouragerende vogels zijn verdwenen
 - Vaar niet te dicht langs hoogwatervluchtplaatsen of steile wanden met zeehonden en ga er niet ankeren
 - Houdt uw hond aangeliend
-